

JOSEF HEJNIC

Praha

DE INVECTIVARUM, QUAE SALLUSTII ET CICERONIS
NOMINIBUS FERUNTUR, TEXTU IN CODICE
KRUMLOVIENSI TRADITO

Inter libros, quos Venceslaus de Krumlov sibi parabat,¹ codex invenitur, qui praeter scripta quaedam Ciceronis, Catonem nempe (fol. 1a—7a et fol. 76a—99a), Laelium (fol. 8a—22b et 47a—b), orationes in Catilinam (fol. 22b—43a), Officia (fol. 48a—76a) etiam Invectivam utramque² continet. Est autem codex chartaceus in folio, medio saeculo decimo quinto exaratus,³ qui olim in bibliotheca Krumloviensi nro 60 signatus erat, nunc vero Pragae in bibliotheca Musaei Nationalis (X A 9 signatus) asservatur.⁴ Invectivae litteris minusculis scriptae sunt, littera *e* pro *ae* scribi solet, velut *etas*, *cesar*, ante *i* vocalem littera *c* pro *t* persaepe redditur: *amicicia*, *puercia*, *flagiciose*; quibusdam locis *ch* pro *h* (e. g. *nichil* pro *nihil*), *p* pro *b* (*optines* pro *obtines*), *t* pro *d* (*aput* pro *apud*, *set* pro *sed*), *y* pro *i* (*ymmo* pro *immo*) commutantur. Quae litterarum varietas omnibus fere medii aevi codicibus communis est. Cum vero p. 5,1⁵ *arbinas* pro *Arpinas*, p. 11,4 *belim* pro *velim*, p. 17,9 *bixeris* pro *vixeris*, p. 20,11 *berum* pro *verum* legamus, non dubitamus, quin haec litterarum confusio originem Germanicam vel manuscripti vel scribae redoleat. Quem autem studiis virorum de humanitate reflorescente optime meritorum caruisse pro certo habemus: p. 7,2 enim *sillabamque* pro *Sullamque*, p. 8,2 *natini* pro *Vatini*, *degestio* pro *de Sestio*, p. 15,6 *vaticino* pro *Vatinio* legitur.

A. Kurfess codices antiquiores (0), quos ad Invectivarum textum constituendum adhibueret, ex eodem archetypo ortos in duabus familiis ad nos pervenisse docuit.⁶ Alterius familiae (α) sunt A (= cod. Guelferbytanus Gug. 335 s. X), H^a (= cod. Harleianus 2682 s. XI), B (= cod. Monacensis 4611 sive Benedictoboranus 111 s. XII), T (= cod. Monacensis 19472 sive Tegernseensis 1472 s. XIII), alterius (β) H (= cod. Harleianus 2716 s. IX vel X), m (= cod. 500 Bibl. Metz s. XI), H^b (= cod. Harleianus 3859 s. XII), E (= cod. Monacensis

14714 sive Emeramensis s. XII), M (= cod. Monacensis 19474 sive Tegernseensis 1474 s. XII—XIII), P (= cod. Admontensis 383 s. XII), V (= cod. Vaticanus 1747 s. XIII).

Codex noster, quem littera K (= codex Krumloviensis 60, nunc Musaei Nationalis Pragensis X A 9 s. XV) signandum statui, inter libros recentiores (ω) familiae β numeratur,⁷ sed dignus est, qui cum antiquioribus conferatur: plane enim a recentioribus discrepat.⁸ Locis quibusdam perspectis facile colligi potest codicem K ab exemplari quodam ignoto (x K) descriptum esse, quod varias lectiones utriusque familiae ($\alpha\beta$) continuerat:

p. 5,2 *illius*] *illius* α *eius* β *illius eius* K

p. 12,19 *an*] *num* B *n* \mp (*u eras.*) T *an num* K

p. 17,16 *aut dictum*] *aut dictum* β *auditum* H^a *auditu* ATB *aut dictum auditu* K *ac dictum* ω Ald.

p. 18,13 *aliter vexavit ac debuit*] *taliter vetuit ac debuit* B *aliter vixit ac debuit* HMP s. s. A² *vetavit* T *taliter vetuit ac debuit aliter vixit ac debuit* K

Si autem cognationem indagaveris, qua liber K cum codicibus familiae α coniunctus sit, non dubitabis, quin praecipue cum B artius consentiat: lectiones enim communes ab utroque B et K persaepe praebentur, cum ceteri codices aliter scribant. Cuius rei documento lectiones, quae sequuntur, afferri possunt:

p. 2,4 *iudicia rem publicam*] *iudicia r. (rei) P* p. HEMP *iudiciaque p. r.* H^b *iuditiaque rei p. V R. P. audacia* A *audacia r. p.* H^aBT *audacia rem p. K*

p. 4,3 *domo*] *domi* H^b *dono* BK

p. 4,9 *si tibi*] *sit* A *tibi si* BK

p. 4,10 *acceperis*] *acceperas* BK

p. 5,8 *patronus*] *patronis* BK

p. 6,8 *revocaveras*] *revocaras* BK

p. 6,10 *profeceris*] *perfeceris* H^bV *profeceris* BK

p. 7,2 *confeceris*] *confeceris* s. s. H^a *perfeceris* H^b *feceris* BK

p. 8,6 *male dicis*] *maledictis* BK *maledic+is* T

p. 10,3 *et*] om. BK

p. 10,5 *mentitum esse videatur*] *mentibus esse videar* H^bV ω (et in H^a m. rec.) *ementitum Pr mentitum esse videar* BK

p. 10,6 *habere*] *habet* BK

p. 11,2 *latere*] *latere* K (= caput) ATE *latere* R (= rubrica) BK

p. 11,13 *noti*] *menti* BK

p. 11,13 *fuereunt*] *fuereint* BMV² *fuereit* K *fuereant* H^b

p. 11,17 *me*] *mihi* BK

p. 13,1 *quod*] *quo* E *qui* BK

p. 13,17 *satis es*] *satis est* BK *es satis* AH^b

p. 14,11 *ipsa re publica*] *ipsa r. p.* H^bEMP *ipsam r. p.* V *ipsa p. r.* HH^aBT *ipsa p. re* K *ipso p. r.* A

- p. 15,9 *egregii] egregiae* H^aBTK
- p. 16,8 *exputare] et putare* BK *expectare* AE (ex *exputare*) H^a *disputare* H^b
- p. 17,3 *esse] esset* BK
- p. 17,7 *viris] viris* EMV *vestris* AHBPTK ex *uris* H^a am. H^b
- p. 18,4 *dilectum] dilectum* BK *delictum* v *delectum* cett
- p. 18,8 *a victore] huic* AV *victor* H^aE *victores* HH^bMP *victo re* + (s *eras.*) T *auctorem* B *auctore* K *a victore* Jordan
- p. 18,16 *illo] illorum* BK
- p. 19,3 *municipiis, coloniis, Italia tota] in municipiis in coloniis in italia tota* B *municipiis in coloniis in italia tota* K *municipiis* T in om. AH^aT
- p. 19,4 *in fretis] infreti* BTK *infrae* s. s. *fretis* E *insertis* V
- p. 19,9 *sint] sunt* BTK
- p. 19,9 *expectaverint] expectarint* β *expectaverunt* BTK *expectarent* P
- p. 19,12 *traici] trahici* H^aM *trahi* BK *tercii* H^b
- p. 20,5 *fuerat] fuerit* H^aBTK *fuit* A
- p. 20,5 *comesto] comesso* V *commesso* M *commisso* H *comeso* AH^bEP *commesso* H^aBTK *comesto* ex Diom. p. 387,4 K Jordan
- p. 21,3 *in aetate] in prima aetate* BK
- p. 21,5 *hoc gravius] hoc* om. B *hoc gravius* om. K
- Redeamus ad familiam β, cuius codices antiquiores HH^bEMPV^m sunt. Quorum e numero liber K nullo artiore cognationis vinculo cum HMP coniunctus est, saepius vero cum EH^bV consentit:
- p. 4,3 *faciebatis] faciebatis* s. s. s (= *faciebas*) E *faciebas* K
- p. 6,11 *quidlibet] quodlibet* H^bK
- p. 6,12 *etiamne] etiamne* EK Ald. *etiam* in αH *etiam* H^bMV
- p. 8,1 *eorum] nunc post eorum* s. s. V *eorum nunc* K cod. Vat. 1745, cf. A. Kurfess, Diss., p. 26
- p. 10,8 *quis] quibus* V *quis* s. s. *quibus* K
- p. 10,14 *ut] om.* EK
- p. 10,14 *lutulentus] luculenter* H^bK *luculentus* T *lutulentus sus* EMωAld.
- p. 10,20 *debebitis] debetis* H^a(H^b)EVK
- p. 11,20 *iis] his* (hⁱis VK) O
- p. 13,3 *querar] querar* s. s. l *loquar* HP *loquar* H^bK
- p. 13,7 *his] hⁱis* VK
- p. 13,11 *atque] ac* VK
- p. 13,13 *in filiam] in* om. H^bK
- p. 13,18 *domi] domui* AEV *domi* s. s. -ui K
- p. 14,10 *omniaque, quae] omniaque quae* H^aH^bV *omnia quaeque* BT *omnia quae* AEMK *omnia* HP
- p. 14,16 *hi] hⁱi* VK
- p. 14,16 *hercules] hercules* H^aE *hercule* H^bPVK *ercule* M *hercle* cett

- p. 15,14 *adsunt]* *assunt* EK
 p. 16,1 *cnim]* om. α H^bK
 p. 16,2 *intellegetur]* *intellegetur* T *intelligetur* H^bVK *intellegitur* HBP
intelligitur V² cett
 p. 17,18 *per me nihil]* *pro me nihil* H^a *nihil per me* H^b *nichil per me* K
 p. 19,14 *voluit]* *voluit* s. s. E² *potuit* EK del. E²
 p. 19,15 *duodeciens cum Caesare]* *cum cesare duodecies* H^bK
 p. 19,16 *his]* *hiis* VK *hic* H^b
 p. 21,9 *his]* *hiis* VK *hic* E

Codicem igitur K cum familiae β libris EH^bV artius cohaerere apparet, quos A. Kurfess (excepto E, addito M) affines nominat, quorum auctoritate recentiores (ω) freti serius provenerint. Libri enim EH^bMV quibusdam locis cum familia α consentiunt.⁹ Codicem mixtum (\times K) vel alium quendam librum mixtum adhuc ignotum communem librorum EH^bMV fontem fuisse, qui traditionibus utriusque familiae (α β) saeculo forsam undecimo vel duodecimo¹⁰ invicem interpolatis ortus esset, noster K testatur. Lectiones autem familiae α in hunc librum mixtum a codice B vel potius ab eiusdem codicis exemplari antiquiore manavisse verisimile est. Conferas velim:

- p. 4,7 *aut]* *autem* BTMK
 p. 7,11 *quem]* *et quem* α VK *quem* β praeter V om. H^a
 p. 9,10 *aut si]* *si aut* BTH^bK *aut* om. V
 p. 10,1 *vos]* om. BTEK
 p. 12,12 *scelestorum]* *sceleratorum* BVK *celestorum* H^a
 p. 13,4 *ducis]* *dicis* H^aBTEK
 p. 13,8 *incunabula]* *cunabula* BVK
 p. 15,13 *ego]* om. α EK
 p. 16,15 *non queat]* *nequeat* H^bBTMK *non querat* V
 p. 16,16 *hercules]* *hercules* α EK *hercule* HH^bMPV
 p. 16,16 *tyrocinio]* *tyrocinio* BEMK
 p. 17,4 *adeptus]* *adeptus secutus est* α VK
 p. 18,17 *tamquam]* *tanquam* BH^bK *tantam* cett
 p. 21,14 *non quae]* *non quae* AH^aBVK *non ut quae* H^b *non quae* H *non que*
 (i. e. quem) P *non quam* M *neque* T *numquam* E

Praeter locos supra nominatos in libro K lectiones nonnullae redduntur, quae adhuc neque in antiquioribus neque in recentioribus codicibus repertae sunt. Quarum licet multas scribae negligentia ortas esse dicamus,¹¹ tamen quaedam supersunt, quas olim in codice mixto (\times K), a quo liber K originem trahebat, illatas esse verisimile est. Quas enumerare satis habeo:

- p. 1,2 *morbo animi petulantia ista uti]* *morbo petulancia animi uti*
 p. 2,4 *in]* *vero*
 p. 2,10 *collibuisse]* *collibuisti*

- p. 3,5 *habitares]* *habitor es* K *habites* H^b
- p. 3,5 *homo]* om.
- p. 3,6 *P. Crassi, viri clarissimi]* *publii crassi viri c.*
- p. 3,9 *incommodum in gloriam]* *incomodis gloriam*
- p. 4,9 *falsa]* *falso*
- p. 4,12 *aut si retices]* om.
- p. 4,13 *esse: opulentiam]* *esse qui non opulenciam* K *quin post esse ins.*
- O praeter H, qui quin om.
- p. 5,7 *senator]* *senatorum*
- p. 5,11 *atque is]* *atque qui is*
- p. 6,8 *parum quod]* *parum id* K *parum est ω quod* om. B
- p. 6,10 *Cicero]* *o cicero*
- p. 7,2 *gloriaris confeceris]* *feceris gloriaris*
- p. 7,12 *Dyrrhachio redisti]* *dyrracio cecidisti redisti*
- p. 8,3 *existimas]* *existimabas*
- p. 9,2 *obscaenum]* *obscure s. s. obscenum*
- p. 9,5 *consonet]* *insonet*
- p. 9,8 *dicendi onus]* *onus dicendi*
- p. 10,2 *debetis]* *videatis* K *debeatis* m
- p. 10,9 *et]* om.
- p. 10,12 *possit]* *posset*
- p. 11,2 *sit]* om.
- p. 11,12 *maioribus virtute]* *maioribus iusticie virtute*
- p. 13,5 *obicere]* *obicere* B *obiceris obiceres* K
- p. 13,8 *alia]* om.
- p. 13,11 *desidiae ac luxuriae]* *luxuriae aut desidiae* A *desidia ac luxuria* K
- p. 13,12 *inusitata]* *usitata*
- p. 13,16 *mutuam tibi gratiam]* *mutuam gloriam tibi*
- p. 14,1 *qui]* *quam*
- p. 14,11 *atque]* *ut*
- p. 14,12 *omni reliqua vita]* *omni vita reliqua*
- p. 14,13 *animo quidem meo]* *animo meo quidem meo*
- p. 14,20 *nihil]* *nil*
- p. 15,2 *posse]* om.
- p. 15,5 *rei publicae]* *populo R.*
- p. 15,18 *rei publicae]* *p. c.*
- p. 16,2 *quam]* *quae*
- p. 16,8 *est facile]* *facile est*
- p. 16,11 *cuiquam]* *cui*
- p. 17,5 *sibi]* *sunt*
- p. 17,5 *quoque]* *quaeque*

- p. 17,10 *volueris]* *voluisti*
 p. 17,15 *hunc]* *hic*
 p. 18,3 *inurare maculas]* *inurare malicias maculas*
 p. 18,5 *coniecisti]* *ieicissem*
 p. 18,15 *quam]* *cum*
 p. 18,15 *dederat]* *dedit* K *dedisset* H^b
 p. 18,17 *eius]* *cuius*
 p. 19,1 *vitiorum]* *vitiosorum*
 p. 19,1 *excesserat]* *excesserit*
 p. 19,5 *notissimi]* *notatissimi*
 p. 19,14 *diceret]* *dicere* V *dicerem* K
 p. 20,1. *Tiburti]* *iburri*
 p. 20,2 *reliquas possessiones]* *possessiones reliquas*
 p. 20,3 *ego]* *om.*
 p. 20,6 *rationibus repente]* *repente rationibus*
 p. 20,7 *adfluens]* *effluens*
 p. 20,7 *tam]* *iam*
 p. 20,10 *maiorum tuorum]* *om.*
 p. 20,11 *sive]* *sine*
 p. 20,11 *similis es sive illi tui]* *om.*
 p. 20,13 *totidem]* *totidem tum*
 p. 20,13 *esse bis]* *bis esse*
 p. 20,15 *omni]* *omnino*
 p. 21,2 *verum ab altero]* *ab altero veritatem*
 p. 21,3 *assecula]* *assecula*
 p. 21,3 *cubiculorum]* *om.*
 p. 21,13 *ratio habenda est]* *habenda est ratio*

NOTAE

* Amicis meis carissimis A. Fialová, Dr. D. Martínková, Dr. P. Spunar, qui *Invectivarum* manu scriptum Krumloviense mecum contulerunt, gratias ago quam maximas.

¹ Cf. J. Tříška, *De litteris Crumloviensibus mediū aevi*. *Listy filologické* 9, 1961, p. 88 sq et p. 93 sq.

² Quarum prior (fol. 43a—44b) *Incipit Controversia salustii contra Tulium*, posterior (fol. 44b—47a) vero *Invectiva tullii contra Salustium* inscribitur. Subscriptionibus carent.

³ Cf. tabulam luce pictam (Tab. 6).

⁴ F. M. Bartoš, *Catalogus codicum manu scriptorum Musaei Nationalis Pragensis II*. Pragae 1927, p. 130, nr. 2601.

⁵ *Invectivarum* editionem, quam A. Kurfess in *Bibliotheca Teubneriana* a. 1958 tertium curavit, hoc et aliis locis citandam adhibui.

⁶ A. Kurfess, *De Sallustii in Ciceronem et invicem invectivis*. *Dissertatio Berolinensis* (1913), p. 11 sqq; *Sallustii in Ciceronem et invicem Invectivae*, rec. A. Kurfess, Lipsiae (1914),

p. 6 sqq; Appendix Sallustiana, ed. A. Kurfess. Fasc. posterior: Sallusti in Ciceronem et invicem Invektivae (editio altera), Lipsiae (1950), p. V; Appendix Sallustiana, ed. A. Kurfess. Fasc. posterior: Sallusti in Ciceronem et invicem Invektivae (editio tertia), Lipsiae (1958), p. IX.

⁷ Omnibus enim fere locis (p. 2, 3, p. 11, 11, p. 11, 19, p. 12, 8, p. 12, 14, p. 16, 11), ubi veteres huius familiae codices inter se consentiunt, cum familia β consentit. Duobus locis exceptis (p. 10, 21 et p. 16, 1), qui a codice B ducti esse videntur (cf. inferius p. 212. sq.), partes familiae α sequitur.

⁸ Codex K has lectiones praebet: p. 1, 8 *perfidiae*, p. 2, 1 *se ipse*, p. 2, 15 *tollit*, p. 6, 10 *servitutis suae*, p. 6, 10 *profeceras*, p. 9, 4 *ratio*, p. 10, 3 *mentitum esse videar*, p. 10, 14 *luculenter* (cum H^b), p. 17, 5 *despectus*, p. 17, 16 *aut dictum auditu*, p. 21, 1 *paratus*. P. 15, 3 *in vos* cum ω Ald. legitur, sed eadem lectio in EMV et in vetustissimo m invenitur, cf. R. Michelly, Zur Textkritik und Verfasserfrage bei den Invektiven des Sallust und Cicero. Bericht über die Sitzungen des Philologischen Vereins in den Jahren 1936/37. Berlin 1937, p. 16. — De libris recentioribus (ω) A. Kurfess in dissertatione sua, p. 24–26, breviter exposuit.

⁹ Cf. p. 2,8 (αM), p. 3,6 (αH^b), p. 12,14 (αM). Vide inferius p. 214.

¹⁰ Mendas enim quasdam, quae in codice K inveniuntur, a litteris maiusculis vel corruptis vel prave descriptis ortas esse elucet: p. 1,2 *iudico* pro *iudicio*, p. 2,6 *repenticius* pro *reperiticus*, p. 2,13 *vendicas* pro *venditas*, p. 4,8 *coopertum* pro *compertum*, p. 6,10 *ius* pro *his*, p. 8,2 *natini* pro *Vatini*, p. 8,3 *degestio* pro *de Sestio*, p. 13,17 *macerie* pro *materie*, p. 16,15 *facienda* pro *patienda* legitur.

¹¹ E. g. p. 1,2 *scire* pro *si te*, *iudico* pro *iudicio*, p. 2,6 *repenticius* pro *reperiticus*, p. 2,13 *vendicas* pro *venditas*, p. 4,2 *planicie* pro *Plautiae*, p. 6,4 *crudelitate tue* pro *crudelitati tuae*, p. 6,9 *commirando* pro *commemorando*, p. 7,1 *non* pro *vero*, p. 7,9 *civitatem* pro *civitate*, p. 8,1 *potencia* pro *potentiae*, p. 8,2 *natini causa* pro *Vatini causam*, p. 8,3 *degestio* pro *de Sestio* legitur.

